

მაღსაზ ღვინჯილია,
კულტურული ტურიზმის პროგრამული მიმართულების ხელმძღვანელი, პროფესორი, საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ევროპის კულტურული მარშრუტები და საქართველოს ტურისტული პოტენციალი: ახალი გამოწვევები

რეზიუმე

ევროპის კულტურული მარშრუტების პროგრამა წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინიციატივას, რომელიც მიზნად ისახავს - ევროპული კულტურული მემკვიდრეობის წარსულის, აწმყოსა და მომავლის კავშირით შექმნას მრავალშრიანი სივრცე საერთო ღირებულებების გასაზიარებლად; ასევე, ევროპის გეოგრაფიულ და ისტორიულ ერთიანობაზე დაფუძნებული კულტურული ქსელების ჩამოყალიბებას.

ევროპის კულტურული მარშრუტები, ფაქტობრივად, ევროინტეგრაციის გზაზე მდგომი ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია კულტურულ ღირებულებებზე დაფუძნებული თანამშრომლობის განსახორციელებლად იმ ქვეყნების ჩართულობით, რომლებიც ჯერ არ არიან ევროკავშირის წევრები. მარშრუტები ქმნიან წარმომადგენლობით პლატფორმას, რომელიც აკავშირებს კულტურულ იდენტობებს, ატარებს დიალოგს საერთო ისტორიაზე და, ამავდროულად,

ხელს უწყობს ევროპულ სტანდარტებზე დაყრდნობილ ადგილობრივი კულტურული ფენომენების განვითარებასა და პოპულარიზაციას.

ქართული კულტურული მემკვიდრეობის უნიკალური ნიმუშების ჩართვა ევროპის კულტურულ მარშრუტებში საქართველოსთვის წარმოადგენს როგორც კულტურული ფენომენების პოპულარიზაციას, ასევე პოლიტიკურად ნეიტრალურ, მაგრამ სტრატეგიულად მნიშვნელოვან პლატფორმას ევროპასთან დიალოგისთვის.

საქართველოში ამჟამად ფუნქციონირებს სამი სერტიფიცირებული ევროპული კულტურული მარშრუტი. ევროპული საბჭოს უწყებრივი ორგანიზაციისათვის მიწოდებულია ახალი პოტენციური მარშრუტების სია. მათი აღიარებაც საკმაოდ შრომატევადი პროცესია, რომელიც ითვალისწინებს ევროპული რეკომენდაციების ზედმიწევნით შესრულებას. მოცემული პროცესის უზრუნველყოფაში მონაწილეობს საქართველოში

მოქმედი უწყებათშორისი სამთავრობო კომისიები და სფეროთი დაინტერესებული არასამთავრობო ორგანიზაციები.

ახალი პოტენციური ობიექტების ჩართვა ხელს შეუწყობს ევროინტეგრაციის გზაზე მდგომი ჩვენი ქვეყნის პოზიციების გაძლიერებას, არსებული ტურისტული პოტენციალის პოპულარიზაციას, ახალი სერ-

ტიფიცირებული ევრომარშრუტების ქსელის შექმნას და ტურისტული ნაკადების ზრდას. აღნიშნულის მაღალ დონეზე უზრუნველსაყოფად კი საჭიროა კულტურული ტურიზმის დარგობრივი ექსპერტების მეტი ჩართულობა, როგორც მარშრუტების შედგენის, ასევე მიწოდების პროცესში.

საკვანძო სიტყვები: ტურიზმი, კულტურა, მარშრუტი, ევროპა, პოტენციალი.

ევროპის კულტურული მარშრუტების პროგრამა წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინიციატივას, რომელიც მიზნად ისახავს - ევროპული კულტურული მემკვიდრეობის წარსულის, აწმყოსა და მომავლის კავშირით შექმნას მრავალშრიანი სივრცე საერთო ღირებულებების გასაზიარებლად; ასევე, ევროპის გეოგრაფიულ და ისტორიულ ერთიანობაზე დაფუძნებული კულტურული ქსელების ჩამოყალიბებას.

ევროპული კულტურული მარშრუტები მნიშვნელოვან და მრავალმხრივ როლს თამაშობენ ტურიზმის სექტორში, რაც უზრუნველყოფს როგორც ეკონომიკურ, ასევე საგანმანათლებლო სარგებელს და ხელს უწყობს კულტურათშორის გაცვლას. ევროპის საბჭომ ეს მარშრუტები შექმნა არა მხოლოდ ევროპული მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად, არამედ კულტურული ტურიზმის მდგრადი განვითარების ინსტრუმენტად გამოყენებისთვის, რაც ხელს უწყობს ევროპული იდენტობის, ისტორიისა და ტრადიციების უკეთ გააზრებას. საინტერესოა ტურიზმში მათი როლისა და მათი ფუნქციონალური ანალიზის განსაზღვრა.

ევროპის კულტურული მარშრუტების ქსელი პირდაპირ კულტურული ტურიზმის განვითარების წინაპირობას წარმოადგენს. კულტურული მარშრუტები თავისი არსით უფრო სიღრმისეულ და მნიშვნელოვან გამოცდილებას გვთავაზობს, ვიდრე ტრადიციული ტურისტული ღირსშესანიშნაობები. ამ მარშრუტებზე მოგზაური ტურისტები არა მხოლოდ ღირსშესანიშნაობებს სტუმრობენ, არამედ

ეცნობიან ისტორიას, ხელოვნებას, არქიტექტურასა და ტრადიციებს.

არსებული მარშრუტები ავითარებს ტურიზმს, ხელს უწყობს ისტორიული ადგილების, კულტურული ლანდშაფტებისა და არამატერიალური მემკვიდრეობის, შენარჩუნებას. ამ მიმართულებების პოპულარიზაციით, ტურისტები უზრუნველყოფენ ადგილობრივი წეს-ჩვეულებების შენარჩუნებას და უნიკალური ობიექტების დაცვას განადგურებისგან.¹

ეკონომიკური სარგებელი. კულტურულ მარშრუტებს შეუძლიათ ადგილობრივი ეკონომიკის სტიმულირება, განსაკუთრებით ნაკლებად მონახულებად ადგილებში. კულტურული მარშრუტების გასწვრივ მდებარე პატარა ქალაქები და სოფლები გამოირჩევიან ტურისტული ნაკადის ზრდით, რაც ხელს უწყობს ადგილობრივი ბიზნესისა და ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებას.

სამუშაო ადგილების შექმნა: კულტურულ მარშრუტებთან დაკავშირებული ტურიზმი ქმნის სამუშაო ადგილებს მასპინძლობის ინდუსტრიაში კვალიფიცირებული გიდების, ექსკურსიამძღოლების, კვების, განთავსებისა და სატრანსპორტო მომსახურების სფეროში. ამ სამუშაო ადგილების შექმნას შეუძლია უზრუნველყოს შემოსავლის მდგრადი წყაროები ადგილობრივი თემებისთვის.

ეს მარშრუტები ხელს უწყობს კულტურათმორის დიალოგს, აძლიერებს ურთიერთპატივისცემას სხვადასხვა თემს შორის და ხელს უწყობს მშვიდობიან თანაარსებობას საერთო ისტორიასა და საერთო ადამიანურ გამოცდილებაზე ფოკუსირებით. მაგალითად, ებრაული მემკვიდრეობის მარშრუტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ადამიანების განათლებაში ებრაული კულტურისა და ისტორიის, ასევე ევროპაში ებრაული თემების წინაშე არსებული გამოწვევების შესახებ.²

კულტურული მარშრუტები ურბანული კულტურული ტურიზმის განვითარების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად ითვლება. ისტორიის შენარჩუნება და გარემოსა და ადგილობრივი თემების პატივისცემა მათ ტურიზმის ალტერნატიულ ფორმებად აქცევს. დღეს ეს მარშრუტები კვლავაც ხელს უწყობს კულტურულ გაგებას, მდგრად განვითარებასა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას.

1 Council of Europe Portal, Cultural Routes.

2 Cultural Routes of the Council of Europe, Country Mapping Document.

ბოლო წლებში კულტურული მარშრუტების გამოყენება მთავრობების ყურადღების ცენტრში მოექცა, როგორც სივრცითი განვითარების, ტერიტორიების ხელშეწყობის, ადგილობრივი და ეროვნული ეკონომიკის მხარდაჭერისა და კულტურული იდენტობის ხელშეწყობის ინსტრუმენტი. სწორედ აქ გამოდის წინა პლანზე ინტეგრირებული ტერიტორიული ინვესტიციები. ეს არის კულტურული მემკვიდრეობისა და მრავალფეროვნების იდენტიფიცირების ყოვლისმომცველი მიდგომა, რაც ზრდის ტერიტორიების მიმზიდველობას.¹

ღონისძიებები და ფესტივალები: კულტურული მარშრუტები ხშირად ემთხვევა ტრადიციულ ფესტივალებს, ხელნაკეთი ნივთების ბაზრობებს, ხელოვნების გამოფენებსა და წარმოდგენებს.

კულტურული მარშრუტები კულტურული ტურიზმის გაძლიერების მართვის ძირითადი ინსტრუმენტია. ეს არის სტრუქტურირებული ტურები ცენტრალური თემატური ღერძის გარშემო, რომლებიც მიზნად ისახავს ქალაქის ან უფრო დიდი ტერიტორიის შესაბამისი ისტორიული და ბუნებრივი, არამატერიალური და მატერიალური ძეგლების შესწავლას.²

ევროპული ტურისტული იდენტობის გაძლიერება. ევროპის კულტურული მარშრუტები ხელს უწყობს საერთო ევროპული კულტურული იდენტობის განვითარებას და აძლიერებს ევროპის, როგორც მსოფლიო მასშტაბით კულტურული ტურიზმის მთავარი დანიშნულების ადგილის, პოზიციას. მარშრუტები ასევე ხელს უწყობს თანამშრომლობას სხვადასხვა ქვეყანას, რეგიონსა და მუნიციპალიტეტს შორის. მარშრუტების წარმატება დამოკიდებულია მათი პოპულარიზაციისა და მართვის კოორდინირებულ ძალისხმევაზე, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს უფრო ძლიერი პარტნიორობა და პოლიტიკის შემუშავება საერთაშორისო დონეზე.

ისტორიული ქალაქებისა და ტრადიციული სასოფლო დასახლებების ნიშანდობლივი ღირებულებები და მახასიათებლები უნდა განიხილებოდეს უფრო ფართო - რეგიონალური და ეროვნული განვითარების გეგმების კონტექსტში. ეს ხშირად ერთადერთი გზაა დაგეგმვის პროცედურების გადამწყვეტ ეტაპებზე ამ დასახლებებისა და ქალაქების სპეციფიკური ფუნქციური, სოციალური

1 Rachiotis, Poulaki, Cultural, 2024, pp. 87-109.

2 Mitoula, Kaldis, City, 2019, pp. 118-131.

და ეკონომიკური მოთხოვნების სათანადო გათვალისწინების გარანტირებისათვის. გარემოს ავთენტურობა გამოიხატება ობიექტისა და მისი ფიზიკური კონტექსტის ურთიერთკავშირით. ეს მოიცავს ბუნებრივი და ურბანული ლანდშაფტის ღირებულებებსა და ადამიანის მიერ შექმნილი ნაგებობების ურთიერთკავშირს მათი გარემოს კონტექსტთან.¹

სერტიფიცირებული კულტურული მარშრუტები შეფასდება სამ წელიწადში ერთხელ. ახალ კულტურულ მარშრუტებს სერტიფიცირებას ანიჭებს ევროპის საბჭო, რამდენიმე კრიტერიუმზე დაყრდნობით: მარშრუტი თემატურად უნდა წარმოადგენდეს ევროპულ ღირებულებებს და მოიცავდეს მინიმუმ სამ ქვეყანას ევროპაში; იყოს ტრანსნაციონალური, მულტიდისციპლინური სამეცნიერო კვლევის საგანი; ხელს უნდა უწყობდეს ევროპული მემკვიდრეობის, ისტორიისა და მემკვიდრეობის გაძლიერებას და ევროპის თანამედროვე მრავალფეროვნების ინტეგრირებას; ხელს უნდა უწყობდეს ახალგაზრდების კულტურულ და საგანმანათლებლო პროგრამების გაცვლას ან/და პროგრამებში ჩართულობას; კულტურული ტურიზმის სფეროში ხელს უნდა უწყობდეს მდგრადი და ინოვაციური პროექტების შემუშავებას და მდგრად კულტურულ განვითარებას; ავითარებდეს ტურისტულ პროდუქტებს სხვადასხვა ტიპის აუდიტორიისათვის.²

ევროპისა და აზიის გზაჯვარედინზე მდებარე საქართველო არის ქვეყანა, რომელიც მდიდარია კულტურული მემკვიდრეობით, ისტორიითა და ბუნებრივი სილამაზით. მიუხედავად იმისა, რომ თავად საქართველო პირდაპირ არ შედის ევროპის საბჭოს მიერ შემუშავებულ ევროპულ კულტურულ მარშრუტებში, მას აქვს საკუთარი კულტურული მარშრუტები და ისტორიული ბილიკები, რომლებიც იზიდავს ტურისტებს, რომლებიც ეძებენ ისტორიას, სულიერებასა და უნიკალურ კულტურულ გამოცდილებას.

საქართველო ამჟამად ევროპის საბჭოს ხუთი სერტიფიცირებული კულტურული მარშრუტის მონაწილეა: ებრაული მემკვიდრეობის ევროპული მარშრუტი; ღვინის გზა; პრეისტორიული კლდის მხატვრობა; ისტორიული თერმული ქალაქების ევროპული მარშრუტი; ისტორიული ბაღების ევროპული გზა.

1 ფილდენი, იოკილეტო, მსოფლიო, 2007, გვ. 132-133.

2 ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტები.

ქუთაისში 2021 წელს ჩატარდა ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტების მე-10 ყოველწლიური საკონსულტაციო ფორუმი სახელწოდებით „მდგრადი კულტურული მარშრუტები კრიზისიდან გამოსვლის ინოვაციური გზის კვალდაკვალ“. აღნიშნული ფორუმის ფარგლებში საინტერესო წინადადებები იქნა გაცვლილი საქართველოსა და ევროპის კულტურული მარშრუტების ორგანიზაციის წარმომადგენლებს შორის.¹

მოდით განვიხილოთ საქართველოს რამდენიმე ძირითადი კულტურული მარშრუტი და ტურისტული ღირსშესანიშნაობა:

ქართული ღვინის გზა. საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთი უძველესი ღვინის მწარმოებელი ქვეყანაა, 7000-წლიანი მეღვინეობის ტრადიციით. ქართული ღვინის გზა გადის ქვეყნის მეღვინეობის რეგიონებში, კერძოდ, კახეთში, ქართლსა და იმერეთში. ვიზიტორებს შეუძლიათ ვენახების დათვალიერება, ღვინის მარნების მონახულება და ადგილობრივი ღვინის მრავალფეროვნების დაგემოვნება. კახეთი, კერძოდ, ცნობილია ქვევრის ღვინის დაყენების მეთოდით, რომელიც იუნესკომ საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილად აღიარა.

მარშრუტი საშუალებას იძლევა განიცადოთ ტრადიციული ქართული სტუმართმოყვარეობა, ფოლკლორი და სამზარეულო, ასევე ღრმად ფესვგადგმული მეღვინეობის კულტურა. რაც შეეხება ევროპულ მარშრუტებში ჩართვა შესაძლებელია რამდენიმე მიმართულებით. პირველი: საქართველოში არსებობს მრავალი ფრანგული ჯიშის ვაზი (შარდონე, ალგოტე, ოლიგონე და სხვა), რომლიდანაც მზადდება შუშხუნა ღვინოები. განსაკუთრებული ლოკაციაა იმერეთის რეგიონი. შესაბამისად, ღვინის მოყვარული ფრანგებისათვის ერთგვარი გამოწვევა იქნება მათი ვაზის ქართულად დაყენების ტრადიცია და მისი დაგემოვნება. მეორე მხრივ – საქართველო ღვინის სამშობლოა და ევროპის ყველა ღვინის მწარმოებელი ქვეყნის ტურისტებისათვის ნამდვილად ინტერეს-მოკლებული არ იქნება ქართული ღვინის დაწურვის ტექნოლოგიის და განსაკუთრებით ქვევრზე დაყენებული ღვინის გაცნობა-დეგუსტაცია. რა თქმა უნდა, აღნიშნული პროცესი საინტერესო იქნება, როგორც რთველის, ასევე ნებისმიერ სხვა პერიოდშიც, ეთნოგრაფიული ელემენტების თანხლებით.

¹ ქუთაისი ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტების ფორუმს მასპინძლობს, 2021.

ებრაული მემკვიდრეობის ევროპული მარშრუტი არა მხოლოდ კულტურული ტურიზმის ნაწილია, არამედ ევროპის მეხსიერების პოლიტიკის ნაწილი, რომელიც მიზნად ისახავს ებრაული კულტურისა და მემკვიდრეობის შენარჩუნებას საქართველოში. საქართველოს დედაქალაქსა და სხვადასხვა დასახლებაში (ონი, კულაში, ქუთაისი, სურამი და ასე შემდეგ) დღესაც ფუნქციონირებს ებრაული სინაგოგები და სახლები. ეს მარშრუტი საინტერესოა როგორც ებრაელი დიასპორისათვის, ასევე ინტერნაციონალური მოგზაურებისთვის, რომლებიც ეძებენ უნიკალურ კულტურულ გამოცდილებას. საქართველოს ებრაელები და ქართველები გამოირჩევიან 3000-წლიანი ტოლერანტობისა და თანაცხოვრების უნიკალური ისტორიით, რაც ამ მარშრუტს განსაკუთრებულად საინტერესოს ხდის.

პრეისტორიული კლდის მხატვრობა – თრიალეთის პეტროგლიფები საქართველოს ტერიტორიაზე პრეისტორიული მხატვრობის ჯერჯერობით ერთადერთი ძეგლია. ის მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში, თრიალეთში, სოფელი განთიადში (ყოფილი სოფელი თაქილისა), მდინარე ავდრის ხევის (ყოფილი პატარა ხრამი) კანიონისებური ხეობის მარჯვენა ნაპირზე. კლდოვან ზედაპირზე უმეტესად გამოსახულია ცხოველთა კონტურული, იშვიათად კი – ხაზოვანი ნაკაწრ-ნახატები, კერძოდ: ირმების, შვლების, ჯიხვების, ცხენების, ლომის, აქლემების, ქვეწარმავლების, თევზის, ფრინველის, ფანტასტიკური და ჰიბრიდული ცხოველების გამოსახულებები. გვხვდება ცალკეული კომპოზიციები: სიმბოლურად გადმოცემული ნადირობის სცენა, ცხენების რემა, მახეში გაბმული ცხოველები და სხვა, ასევე გამოსახულია სოლარული ნიშნები და ბევრი გაურკვეველი სიმბოლო, ანთროპომორფული ფიგურები – მშვილდისრიანი მონადირე მამაკაცები.¹

მისი ჩართვა ევროპის კულტურულ მარშრუტებში განაპირობა ანალოგიური პრეისტორიული ძეგლების შენარჩუნება-პოპულარიზაციის მიზნით ევროპის საბჭოს მიერ ამ უნიკალური ნიმუშების დაცვის ერთობლივი ჩარჩო-კონვენციის შედგენამ. შესაბამისად, ევროპის ტერიტორიაზე მცირეა არსებული ობიექტების მაჩვენებელი და მათი შენარჩუნება ევროპის კულტურული მარშრუტების პროგრამის პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს.

¹ ალაპიშვილი, გაბუნია, ჯაყელი, კლდის, 2020, გვ. 13-23.

საქართველო ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტების „პრეისტორიული კლდის ხელოვნების“ მარშრუტის სრულყოფილი ბიანი წევრი გახდა. ქვეყნის სახელით, ევროპული უწყების წევრობის სტატუსი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს მიენიჭა. იტალიის, საფრანგეთის, ესპანეთის, პორტუგალიის, ირლანდიის, ნორვეგიისა და აზერბაიჯანის შემდეგ, საქართველო პრეისტორიული ხელოვნების ევროპული მარშრუტის მე-8 სრულყოფილებიანი წევრია.

„პრეისტორიული კლდის ხელოვნების“ მარშრუტში გაწევრიანებით, საქართველო საერთაშორისო ტურიზმის ინტერესთა სფეროში კიდევ უფრო მეტი შინაარსობრიობით წარმოჩინდება, რაც შედეგად ტურისტული ნაკადების მნიშვნელოვან ზრდას გამოიწვევს.¹

ისტორიული თერმული ქალაქების ევროპული მარშრუტი ევროპის საბჭოს მიერ დამოწმებული 45 მარშრუტიდან ერთ-ერთია. ყველა მარშრუტი ეფუძნება თემებს, რომლებიც მნიშვნელოვანია ევროპის კულტურული მემკვიდრეობისთვის. ამ პროგრამას შეუერთდა ხაზოვანი ბილიკები და თემატური ქსელები, როგორცაა ისტორიული თერმული ქალაქების მარშრუტი.²

„ბალნეოკურორტი წყალტუბო“ ოფიციალურად გახდა ევროპული ისტორიული თერმული ქალაქების ასოციაციის (EHTTA) წევრი. „ბალნეოკურორტი წყალტუბო“ მიწვეული იყო საბერძნეთში გამართულ ევროპული ისტორიული თერმული ქალაქების ასოციაციის ყრილობაზე, სადაც ოფიციალური წევრობა მიენიჭა. შეფასების ერთ-ერთი კრიტერიუმი გახლდათ ის, რომ კურორტი უნდა ყოფილიყო მინიმუმ 100 წლის, წყალტუბო კი, როგორც სამკურნალო პუნქტი, უკვე მე-8-მე-9 საუკუნეებიდან სარგებლობდა პოპულარობით, შესაბამისად, „ბალნეოკურორტი წყალტუბო“ აღჭურვილია ევროპული სტანდარტების შესაბამისი უახლესი სამკურნალო ტექნიკით და ითვლის ათობით მაღალი დონის პროფესიონალ ექთანსა და ექიმს. აქ მკურნალობენ: საყრდენ-მამოძრავებელი აპარატის, გულ-სისხლძარღვთა სისტემის, ცენტრალური და პერიფერიული ნერვული სისტემის, გინეკოლოგიურ, უროლოგიურ, კანისა

1 საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო, პრეისტორიული კლდის ხელოვნება, 2017.

2 ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტი - საქართველო.

და ენდოკრინულ დაავადებებს.¹

ეს ფაქტი ევროპელი რეკრეანტებისა და კურორტოლოგიური მომსახურებით დაინტერესებული ტურისტების მოზიდვასა და ბაზრის დივერსიფიკაციას შეუწყობს ხელს.

ისტორიული ბაღების ევროპულ კავშირს საქართველო ოფიციალურად შეუერთდა. ევროპული გაერთიანების სრულფასოვანი წევრი საქართველო გერმანიასთან ერთად გახდა. აღნიშნული გადაწყვეტილება პორტუგალიის ქალაქ სინტრაში 2019 წელს მიიღეს, სადაც ისტორიული ბაღების ევროპული კავშირის III საერთაშორისო ფორუმი სახელწოდებით – ახალი ერა ისტორიული ბაღების მართვასა და შენარჩუნებაში მიმდინარეობდა. აღსანიშნავია, რომ ისტორიული ბაღების ევროპული კავშირი ქმნის „ისტორიული ბაღების მარშრუტს“, რომელიც ევროპის საბჭოს კულტურულ მარშრუტებში წევრიანდება. ისტორიული ბაღების ევროპულ კავშირში გაწევრიანების პირობებში კი საქართველო ავტომატურად ერთვება ევროსაბჭოს კულტურულ მარშრუტში, სადაც ის 5 ისტორიული ბაღით იქნება წარმოდგენილი – თბილისის ბოტანიკური ბაღი, ბათუმის ბოტანიკური ბაღი, ზუგდიდის ბოტანიკური ბაღი, ქუთაისის ბოტანიკური ბაღი და წინანდლის ტავჯავაძეების ისტორიული ბაღი.²

კულტურული მარშრუტების სტრატეგიული განვითარებისა და სერტიფიცირების საბჭოს გადაწყვეტილებით, საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს კულტურული მარშრუტების სერტიფიკატი მიენიჭა მარშრუტს უნგრელი ფერმწერისა და გრაფიკოსის – მიხაი ზიჩის სახელზე („ვეფხისტყაოსანის“ ილუსტრაციების ავტორი) „მიხაი ზიჩის მარშრუტი საქართველოში“. აღნიშნული მარშრუტი ხელს შეუწყობს კულტურის სფეროთი დაინტერესებული უნგრელი ტურისტებისა და კულტუროლოგების მოზიდვას საქართველოში.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ევროპისა და აზიის გზაჯვარედინზე მდებარე საქართველო არის ქვეყანა, რომელიც მდიდარია კულტურული მემკვიდრეობით, ისტორიითა და ბუნებრივი სილამაზით.

1 წყალტუბოს თერმული წყლები, „ბალნეოკურორტი წყალტუბო“ ევროპული ისტორიული თერმული ქალაქების ასოციაციის (EHTTA) წევრია.

2 საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო, საქართველოს ისტორიული ბაღები ევროპულ კავშირში, 2019.

ფოკუსირება ნიშურ ტურიზმზე: მასობრივ ტურიზმზე ფოკუსირების ნაცვლად, საქართველოს შეუძლია მიზნად ისახოს ნიშური ბაზრები, როგორებიცაა ისტორიის მოყვარულები, ღვინის მოყვარულები, მომლოცველები და კულტურული მკვლევარები, შესთავაზოს მორგებული ტურები, რომლებიც ხაზს უსვამს მის უნიკალურ ძლიერ მხარეებს.

გააძლიეროს თანამშრომლობა ევროპულ ტურისტულ ქსელებთან: საქართველომ აქტიურად უნდა მიიღოს მონაწილეობა ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტების პროგრამაში, უფრო აქტიურად მიიღოს მონაწილეობა ევროპულ ტურისტულ ინიციატივებში, კონფერენციებსა და ქსელებში, რათა თავისი ადგილი დაიმკვიდროს უფრო ფართო ევროპულ ტურისტულ ლანდშაფტში.

საქართველო მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობის მქონე ქვეყანაა, რომელიც მოგზაურებს მრავალფეროვან კულტურულ მარშრუტებს სთავაზობს. გსურთ თუ არა უძველესი რელიგიური ადგილების შესწავლა, მსოფლიოს უძველესი ღვინოების დაგემოვნება ან თვალწარმტაცი მთის პეიზაჟებში ლაშქრობა, საქართველო გთავაზობთ ისტორიის, ტრადიციებისა და ბუნებრივი სილამაზის მომხიბვლელ ნაზავს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ალაპიშვილი თ., გაბუნია მ., ჯაყელი ნ., კლდის პრეისტორიული ნახატები თრიალეთიდან, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის მოამბე, №54-B, თბ., 2020.
- ფილდენი ი., იოკილეთო ი., მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ღირსშესანიშნავი ადგილების მართვის სახელმძღვანელო პრინციპები, თბ., 2007.
- ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტები. https://rm.coe.int/eicr-coe-leaflet-geo-june2019-web-01/16809822a1_28/04/2026
- ევროპის საბჭოს კულტურული მარშრუტი - საქართველო. https://historicthermaltowns.eu/downloads/EHTTA-Cultural-Route-Leaflet-Map-Georgian.pdf_28/04/2026

- ევროსაბჭოს კულტურული მარშრუტების ფორუმი, ქუთაისი, 2021. <https://www.kutaisipost.ge/ka/akhali-ambebi/article/21711-quthaisshievropis-sabtcos-kulturuli-marshrutebis-yoveltslur-sakonsultacio-onlainforums-maspindzlobs> 28/04/2026
- საქართველოს ისტორიული ბაღები ევროპულ კავშირში. https://www.heritagesites.ge/ka/news_item/456 28/04/2026
- საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო. https://heritagesites.ge/en/news_item/45 28/04/2026
- წყალტუბოს თერმული წყლები. <https://www.thermalwaters.ge/blog/0/12> 28/04/2026
- Council of Europe, Cultural Routes. <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/all-cultural-routes> 28/04/2026
- Mitoula R., Kaldis P., City Branding and Cultural Routes, Sustainable Development, Culture, Traditions Journal, 2019. https://www.researchgate.net/publication/381992378_CULTURAL_ROUTES_AS_A_FACTOR_OF_SUSTAINABLE_MANAGEMENT_OF_CULTURAL_RESERVE_AND_DEVELOPMENT_OF_CULTURAL_TOURISM 28/04/2026
- Rachiotis T., Poulaki P. Cultural Routes as a Factor of Sustainable Management of Cultural Reserve and Development of Cultural Tourism, Sustainable Development, Culture, Traditions Journal 4(A): 87-109 (June 2024). https://www.researchgate.net/publication/381992378_ 28/04/2026

Malkhaz Gvinjilia,
Head of the Cultural Tourism Program, Professor
Shota Rustaveli State University of Theatre and Cinema, Georgia

EUROPEAN CULTURAL ROUTES AND GEORGIA'S TOURISM POTENTIAL: NEW CHALLENGES

Keywords: tourism, culture, route, Europe, potential

Abstract

The European Cultural Routes program is a key initiative aimed at creating a multi-layered space for the exchange of shared values by connecting the past, present, and future of European cultural heritage. It aims to establish cultural networks based on the geographical and historical unity of Europe.

European Cultural Routes are, in essence, an important tool for countries pursuing European integration to implement cultural cooperation with countries not yet members of the European Union. The routes create a representative platform that unites cultural identities, fosters dialogue about shared history, and simultaneously promotes the development and promotion of local cultural phenomena in line with European standards.

For Georgia, the inclusion of unique examples of Georgian cultural heritage in European Cultural Routes represents both the promotion of cultural phenomena and a politically neutral yet strategically important platform for dialogue with Europe.

Currently, three certified European Cultural Routes operate in Georgia. A list of new potential routes has been submitted to the Council of Europe's departmental organization. Their recognition is also a labor-intensive process, requiring careful implementation of European recommendations. Intergovernmental commissions operating in Georgia and non-governmental organizations interested in this area are involved in this process.

The inclusion of new potential sites will contribute to strengthening our country's position on the path to European integration, pro-

moting existing tourism potential, creating a network of new certified European routes, and increasing tourist flows. To ensure this at a high level, more active participation of cultural tourism experts is necessary both in the route development process and in their implementation.